

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/173/173/98

STOSUNEK DO REFORM SYSTEMOWYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Do oczekiwanych przez przeważającą część badanych korzyści z wejścia w życie reformy samorządowej należą: wzrost skuteczności rozwiązywania problemów lokalnych, szersze włączenie obywateli w proces decydowania o sprawach lokalnych, umocnienie demokracji oraz rozwój życia politycznego w Polsce.
- Wprawdzie dominuje opinia o korzystnym wpływie reformy samorządowej na rozwój gospodarki, jednak silne są obawy, że zwiększą się nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami.
- Optymizm przeważa w ocenie skutków reformy dla funkcjonowania różnych dziedzin życia społecznego m.in.: szkolnictwa, służby zdrowia, zapobiegania i zwalczania przestępczości. Niepokój budzą natomiast efekty rozbudowania lokalnych struktur administracji - przeważający odsetek badanych obawia się bowiem wzrostu kosztów działania administracji lokalnej, zwiększenia się biurokracji, w mniejszym stopniu także korupcji władzy.
- Deklarowany poziom wiedzy o pozostałych reformach - systemu emerytalnego, służby zdrowia i szkolnictwa jest niemal taki sam w przypadku każdej z nich. Największą część (52-54%) respondentów stanowią osoby, które słyszały o planowanych zmianach, ale nie wiedzą, na czym mają one polegać.
- Odczucia związane z wejściem w życie reform systemowych są zróżnicowane i niemal takie same w przypadku każdej z nich. Zbliżone odsetki ankietowanych wiążą nadzieje z wprowadzeniem reform: systemu emerytalnego, służby zdrowia i szkolnictwa, co obawiają się zmian w tych dziedzinach (po około jednej czwartej). Mniej więcej jedna trzecia badanych w przypadku każdej z nich deklaruje, że odczuwa tyle samo obaw, co nadziei. W ciągu ostatnich kilku miesięcy istotnie wzrósł odsetek osób odczuwających raczej obawy niż nadzieje związane z rychłym wprowadzeniem reformy szkolnictwa, a także systemu emerytalnego.

Od 1 stycznia '99 wchodzi w życie trzy z czterech reform systemowych: samorządowa, systemu emerytalnego i służby zdrowia. Bliskość tej daty stała się pretekstem do zbadania wiedzy o każdej z zapowiadanych reform, a przede wszystkim społecznego stosunku do nich. Interesowała nas szczególnie społeczna ocena konsekwencji realizacji reformy administracyjnej, jako że niedawne wybory samorządowe, a także poprzedzająca je kampania oraz dyskusja na temat kompetencji nowych władz i szerzej - skutków reformy (także na poziomie makrosystemowym) dały społeczeństwu możliwość zapoznania się z argumentami zarówno osób popierających rozwiązania zawarte w reformie, jak i jej przeciwników. W naszym badaniu¹ uwzględniliśmy m.in. następujące aspekty reformy samorządowej: jej wpływ na skuteczność rozwiązywania problemów lokalnych, udział obywateli w podejmowaniu decyzji na poziomie lokalnym, makrosystemowe skutki reformy, konsekwencje dla funkcjonowania poszczególnych dziedzin życia społecznego, efekty powstania nowych struktur administracyjnych.

OCENA KONSEKWENCJI REFORMY SAMORZĄDOWEJ

Pozytywnym przewidywanym następstwem reformy samorządowej, co do którego zgodziła się największa część (55%) ankietowanych, jest wzrost skuteczności rozwiązywania problemów lokalnych. Oczekiwania te wynikają najprawdopodobniej z przeświadczenia, że przekazanie odpowiedzialności „na dół” przyczyni się do lepszego rozpoznawania problemów, co w konsekwencji zagwarantuje ich bardziej efektywne rozwiązywanie.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (102) zrealizowano w dniach 5-9 listopada '98 na 1114-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Nadzieje na wzrost skuteczności w radzeniu sobie z problemami lokalnymi wiążą się i być może częściowo także wynikają z oczekiwania szerszego włączenia obywateli w proces współdecydowania o sprawach lokalnych.

Tabela 1

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na:	Korzystnie	Niekorzystnie	Nie będzie miała istotnego wpływu	Trudno powiedzieć
- skuteczność rozwiązywania problemów lokalnych	55	12	13	19
- rozwój gospodarczy Polski	50	13	18	19
- udział obywateli w rozwiązywaniu problemów lokalnych	46	12	18	23
- rozwój demokracji w Polsce	46	11	18	25
- funkcjonowanie szkół i instytucji oświatowych	44	19	13	24
- bezpieczeństwo obywateli i przeciwdziałanie przestępczości	42	16	20	21
- funkcjonowanie służby zdrowia	41	21	13	25
- funkcjonowanie systemu opieki społecznej	39	17	17	27
- rozwój życia politycznego w Polsce	39	14	19	28
- działalność instytucji kulturalnych i rozwój kultury	36	14	21	29
- skuteczność zwalczania bezrobocia i zapobiegania jego powstawaniu	34	22	20	23

ROLA OBYWATELI W PODEJMOWANIU DECYZJI NA POZIOMIE LOKALNYM

Zdaniem przeważającego odsetka badanych, reforma samorządowa umożliwi obywatelom szerszą partycypację w procesach decyzyjnych na poziomie lokalnym. Zgodnie z przewidywaniami respondentów wzrośnie bowiem wpływ obywateli na to, co dzieje się w gminie oraz ich udział w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Jako nieco mniej realne postrzegane jest natomiast zwiększenie możliwości kontrolowania poczynań władz przez obywateli.

MAKROSYSTEMOWE SKUTKI REFORMY SAMORZĄDOWEJ

W większości kwestii odnoszących się do skutków reformy samorządowej na poziomie makrosystemowym nadzieje dość wyraźnie dominują nad obawami. Co drugi ankietowany spodziewa się, że przyjęte rozwiązania będą sprzyjały rozwojowi gospodarstwu kraju. Pomimo nadziei na pobudzenie rozwoju gospodarki, dość silne są obawy, że nie będzie on równomierny we wszystkich regionach. Blisko połowa (46%) ankietowanych spodziewa się bowiem wzrostu nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami Polski.

Oczekiwania dotyczące wzrostu roli obywateli w podejmowaniu decyzji na szczeblu lokalnym wiążą się z przekonaniem, wyrażanym przez niespełną połowę badanych, i być może także w jakiejś mierze je kształtują, że reforma samorządowa korzystnie wpłynie na rozwój demokracji w Polsce.

Znaczna część (39%) ankietowanych oczekuje ponadto pozytywnych skutków reformy dla rozwoju życia politycznego w Polsce. Do takich wniosków może niewątpliwie skłaniać dobry wynik partii i ugrupowań politycznych w ostatnich wyborach samorządowych.

Niejednoznaczne są opinie badanych w kwestii dotyczącej jednego z podstawowych celów reformy - decentralizacji finansów publicznych, wpływu reformy samorządowej na efektywność wydawania pieniędzy podatników. Nieco przeważa pogląd, który podziela ponad jedna trzecia (35%) respondentów, że przyczyni się ona do zmniejszenia marnotrawstwa w gospodarowaniu groszem publicznym. Przeciwną opinię wyraża 30% badanych.

KONSEKWENCJE REFORMY SAMORZĄDOWEJ DLA RÓŻNYCH DZIEDZIN ŻYCIA W POLSCE

Zdaniem przeważającej liczby ankietowanych, reforma wywrze korzystny wpływ na niemal wszystkie wyróżnione przez nas dziedziny życia społecznego. Prognozy dotyczące kierunku zmian, niezależnie od ocenianej dziedziny, są zbliżone i - jak można sądzić - wynikają nie tyle ze znajomości zakresu kompetencji władz samorządowych w każdej z nich, ile z ogólnego nastawienia do reformy samorządowej - jej zgeneralizowanego poparcia bądź odrzucenia. Relatywnie często respondenci spodziewają się poprawy funkcjonowania szkół

i instytucji oświatowych, wzrostu bezpieczeństwa obywateli i przeciwdziałania przestępczości oraz zmian na lepsze w funkcjonowaniu służby zdrowia. Najwięcej sceptycyzmu budzi kwestia skuteczności zwalczania bezrobocia i zapobiegania jego powstawaniu. Osoby, które sądzą, że reforma samorządowa nie będzie miała wpływu na efektywność walki z bezrobociem, lub przewidują, że będzie on niekorzystny, przeważają nad badanymi spodziewającymi się poprawy w tej dziedzinie.

SKUTKI REFORMY DLA FUNKCJONOWANIA WŁADZ LOKALNYCH I ADMINISTRACJI

Obraz oczekiwań związanych z wejściem w życie reformy samorządowej nie byłby jednak kompletny, gdybyśmy nie wspomnieli o tych jej aspektach, których konsekwencje będą stosunkowo najwięcej niepokoju - wiążą się z rozbudową lokalnych struktur administracyjnych. Ponad połowa (55%) ankietowanych obawia się w związku z tym zwiększenia kosztów działania administracji, a blisko połowa (47%) - wzrostu biurokracji. Wyraźnie mniejszy jest natomiast niepokój o zwiększenie się skali korupcji władz - takie niebezpieczeństwo dostrzega ponad jedna trzecia (36%) ankietowanych.

Tabela 2

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przeprowadzenia reformy samorządowej zwiększą(y) się czy też zmniejszą(y) się:	Zwiększą(y) się	Zmniejszą(y) się	Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	Trudno powiedzieć
- koszty działania administracji	55	13	10	23
- biurokracja	47	20	17	17
- nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami kraju	46	15	17	23
- wpływ obywateli na to, co się dzieje w ich gminie	44	14	24	18
- łapówkarstwo, korupcja władzy	36	16	28	20
- możliwość kontrolowania poczynań władz przez obywateli	35	16	27	22
- marnotrawstwo w gospodarowaniu publicznymi pieniędzmi	30	35	15	20

Widoczna jest ostrożność respondentów w prognozowaniu skutków wejścia w życie reformy samorządowej, wyrażająca się w dość dużym rozproszeniu opinii i znaczącym odsetku wskazań „trudno powiedzieć”. W sytuacji niepewności co do rzeczywistych konsekwencji reformy, zasadniczego znaczenia w ocenie jej przewidywanych efektów nabiera kwestia identyfikacji politycznej. Okazuje się, że oczekiwania związane z wejściem w życie reformy samorządowej oparte są w znacznej mierze na swego rodzaju zawierzeniu popieranej przez siebie opcji politycznej bądź ugrupowaniu. Większe nadzieje z wejściem w życie reformy samorządowej wiążą osoby deklarujące prawicowe poglądy polityczne niż badani o orientacji lewicowej, zwolennicy rządu niż osoby określające się jako jego przeciwnicy. Wśród elektoratów politycznych wyraźnie większymi optymistami w prognozowaniu skutków reformy są sympatycy partii koalicyjnych: zwłaszcza UW, w mniejszym stopniu AWS, natomiast bardziej sceptyczni są potencjalni wyborcy ugrupowań opozycyjnych - SLD, a szczególnie PSL. Stosunkowo najmniejsze różnice w opiniach między zwolennikami poszczególnych ugrupowań dotyczą konsekwencji powstania nowych struktur administracyjnych - oceny kosztów funkcjonowania administracji, skali biurokracji i korupcji władzy. W jednej kwestii sympatycy ugrupowań koalicyjnych nie wyróżniają się optymizmem - wzrost nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami przewidują równie często jak potencjalni wyborcy SLD, a częściej niż sympatycy PSL.

Tabela 3

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na:	Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych			
	UW	AWS	SLD	PSL
- skuteczność rozwiązywania problemów lokalnych				
Korzystnie	76	70	59	43
Niekorzystnie	10	7	15	31
Nie będzie miała wpływu	10	7	13	10
Trudno powiedzieć	4	16	14	16
- rozwój gospodarczy Polski				
Korzystnie	79	71	49	43
Niekorzystnie	9	7	22	31
Nie będzie miała wpływu	9	12	19	17
Trudno powiedzieć	3	11	11	10

Tabela 3 cd.

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na:	Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych			
	UW	AWS	SLD	PSL
- udział obywateli w rozwiązywaniu problemów lokalnych				
Korzystnie	63	61	49	35
Niekorzystnie	8	6	19	26
Nie będzie miała wpływu	18	13	19	12
Trudno powiedzieć	11	20	13	28
- rozwój demokracji w Polsce				
Korzystnie	69	58	53	39
Niekorzystnie	12	9	12	16
Nie będzie miała wpływu	9	12	18	19
Trudno powiedzieć	10	21	17	27
- funkcjonowanie szkół i instytucji oświatowych				
Korzystnie	68	60	39	34
Niekorzystnie	9	13	30	34
Nie będzie miała wpływu	4	10	13	8
Trudno powiedzieć	18	18	18	24
- bezpieczeństwo obywateli i przeciwdziałanie przestępczości				
Korzystnie	58	55	40	17
Niekorzystnie	13	13	24	32
Nie będzie miała wpływu	16	14	24	22
Trudno powiedzieć	12	18	13	29
- funkcjonowanie służby zdrowia				
Korzystnie	61	58	36	22
Niekorzystnie	13	15	32	44
Nie będzie miała wpływu	8	9	12	5
Trudno powiedzieć	18	18	20	29
- funkcjonowanie systemu opieki społecznej				
Korzystnie	66	58	39	37
Niekorzystnie	9	10	26	19
Nie będzie miała wpływu	10	13	19	16
Trudno powiedzieć	15	20	15	27
- rozwój życia politycznego Polsce				
Korzystnie	64	52	40	36
Niekorzystnie	16	7	18	17
Nie będzie miała wpływu	8	19	24	15
Trudno powiedzieć	12	23	18	32
- działalność instytucji kulturalnych i rozwój kultury				
Korzystnie	60	52	35	25
Niekorzystnie	8	7	21	30
Nie będzie miała wpływu	16	15	25	13
Trudno powiedzieć	17	26	20	33
- skuteczność zwalczania bezrobocia i zapobiegania jego powstawaniu				
Korzystnie	54	50	33	24
Niekorzystnie	19	17	32	33
Nie będzie miała wpływu	14	13	22	12
Trudno powiedzieć	13	20	14	31

Tabela 4

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przeprowadzenia reformy samorządowej zwiększą(y) się czy też zmniejszą(y) się:	Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych			
	UW	AWS	SLD	PSL
- koszty działania administracji				
Zwiększą się	48	49	66	57
Zmniejszą się	24	20	12	8
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	8	15	8	15
Trudno powiedzieć	20	17	14	20
- biurokracja				
Zwiększy się	40	35	52	49
Zmniejszy się	33	32	22	22
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	9	17	16	11
Trudno powiedzieć	18	16	10	19
- nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami kraju				
Zwiększą się	53	50	52	39
Zmniejszą się	18	20	16	23
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	16	12	17	9
Trudno powiedzieć	13	18	15	30
- wpływ obywateli na to, co się dzieje w ich gminie				
Zwiększy się	61	54	49	37
Zmniejszy się	6	13	18	16
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	21	19	21	21
Trudno powiedzieć	12	14	12	25
- łapówkarstwo, korupcja władzy				
Zwiększy się	29	30	42	37
Zmniejszy się	29	23	18	20
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	32	26	28	20
Trudno powiedzieć	11	21	12	24
- możliwość kontrolowania poczynań władz przez obywateli				
Zwiększy się	60	47	39	31
Zmniejszy się	10	13	19	14
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	15	23	26	27
Trudno powiedzieć	15	17	16	28
- marnotrawstwo w gospodarowaniu publicznymi pieniędzmi				
Zwiększy się	14	24	35	37
Zmniejszy się	64	43	43	25
Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu	13	12	13	12
Trudno powiedzieć	9	21	9	26

Spółeczno-demograficzne uwarunkowanie opinii respondentów wyraża się przede wszystkim w zróżnicowanym - w zależności od wykształcenia i, co się z tym wiąże, wielkości miesięcznych dochodów przypadających na członka rodziny - stopniu orientacji w kwestii reformy samorządowej. Konsekwencji jej wprowadzenia szczególnie często nie potrafią ocenić (wskazując „trudno powiedzieć”) najstarsi respondenci, osoby z wykształceniem podstawowym, gorzej sytuowane oraz mieszkańcy wsi, natomiast najmniej problemów z wyrażeniem swojej opinii mają respondenci z wyższym wykształceniem.

Ponadto badani o wyższym statusie społeczno-materialnym (legitymujący się dyplomem wyższej uczelni, osiągający dochód powyżej 799 zł na osobę w rodzinie) korzystniej niż pozostali oceniają skutki reformy dla skuteczności rozwiązywania problemów lokalnych, partycypacji obywateli w procesach decyzyjnych, jej konsekwencje dla rozwoju gospodarki, umacniania się demokracji w Polsce oraz funkcjonowania poszczególnych dziedzin życia społecznego. Zarazem jednak mniej więcej równie często jak respondenci słabiej wykształceni (z wykształceniem średnim, zasadniczym zawodowym) i gorzej sytuowani obawiają się wzrostu nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami kraju oraz negatywnych skutków rozrostu aparatu administracyjnego - zwiększenia biurokracji, korupcji i kosztów działania administracji.

STOSUNEK DO POZOSTAŁYCH REFORM SYSTEMOWYCH

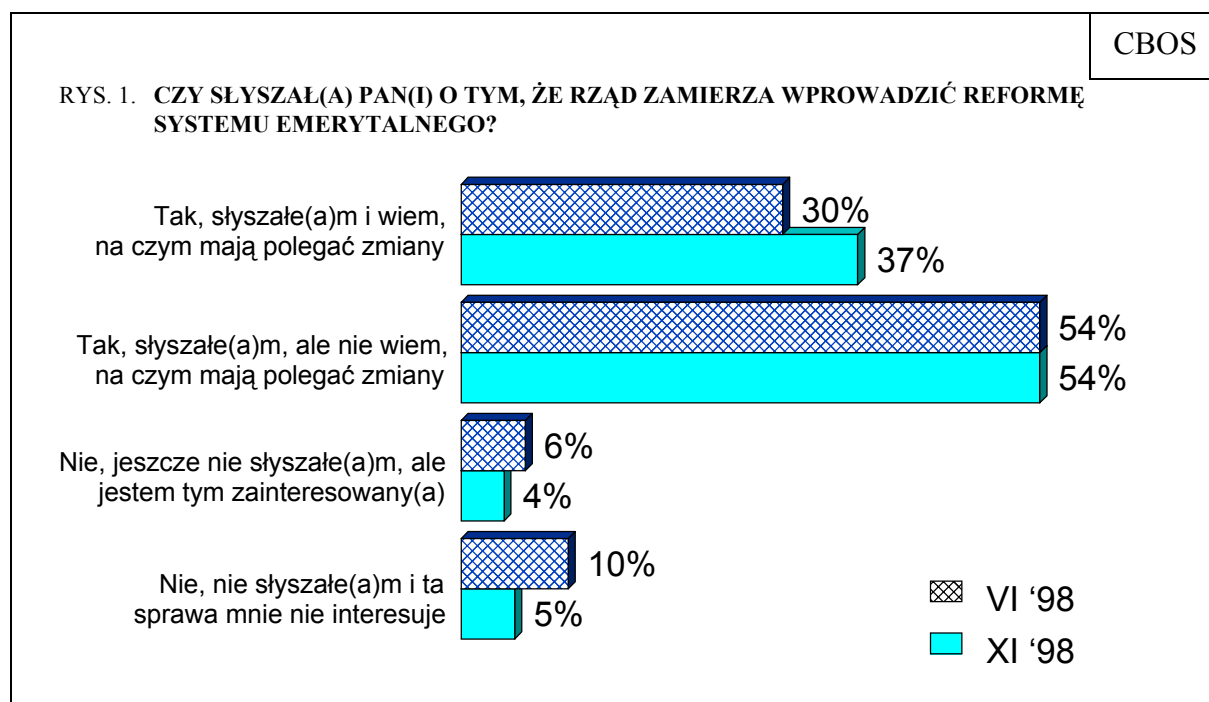
Deklarowany poziom wiedzy respondentów o trzech pozostałych przygotowywanych przez rząd reformach systemowych: emerytalnej, służby zdrowia oraz szkolnictwa jest stosunkowo niewielki i niemal taki sam w przypadku każdej z nich. Przeważają osoby, które słyszały o planowanych zmianach w tych dziedzinach, ale nie wiedzą, na czym mają one polegać. Ankietowani, którzy orientują się w sprawach dotyczących trzech wymienionych reform, stanowią 36-37% ogółu badanych.

Tabela 5

w procentach

Czy słyszał(a) Pan(i) o tym, że rząd zamierza wprowadzić reformę:	Tak, słyszałem(a)m i wiem, na czym mają polegać zmiany	Tak, słyszałem(a)m, ale nie wiem, na czym mają polegać zmiany	Nie, jeszcze nie słyszałem(a)m, ale jestem tym zainteresowany(a)	Nie, nie słyszałem(a)m i ta sprawa mnie nie interesuje
- służby zdrowia	37	53	6	4
- szkolnictwa, oświaty	36	52	5	7

W przypadku reformy emerytalnej dysponujemy danymi pozwalającymi na uchwycenie zmian społecznej wiedzy w tym zakresie w ciągu ostatnich pięciu miesięcy. Od czerwca do listopada liczba osób deklarujących poinformowanie o planowanych zmianach w systemie emerytalnym wzrosła o 7 punktów procentowych.

Im lepsza orientacja badanych w jednej z dziedzin objętych reformą, tym lepsze poinformowanie o projektowanych zmianach w innych. A zatem o stopniu orientacji w planowanych zmianach przesądza przede wszystkim stopień zainteresowania polityką, w tym reformami systemowymi. Znajduje to potwierdzenie w danych. Im większą uwagę poświęcają badani wydarzeniom politycznym, tym częściej deklarują, że wiedzą, na czym mają polegać zmiany zarówno w systemie emerytalnym, służbie zdrowia, jak i szkolnictwie.

Zależność ta znajduje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu wiedzy o reformach ze względu na wykształcenie i położenie materialne badanych. Im wyższe wykształcenie, większy dochód miesięczny *per capita* w rodzinie, lepsza ocena własnej sytuacji materialnej, tym wyraźniej lepsze poinformowanie o planowanych zmianach systemowych. W założeniach każdej z reform orientuje się ponad trzy czwarte badanych z wyższym wykształceniem i tylko kilkanaście procent osób z wykształceniem podstawowym. Wśród grup społeczno-zawodowych zdecydowanie najlepiej poinformowani są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, najslabiej - robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy.

Wiedzę o projektowanych reformach różnicują także takie czynniki, jak: miejsce zamieszkania oraz wiek. Uwzględniając pierwszy z nich, stosunkowo najlepiej zorientowani są mieszkańcy największych miast, najslabiej - mieszkańcy wsi. Biorąc pod uwagę wiek, relatywnie mniejszą wiedzą na ten temat dysponują najstarsi (powyżej 65 lat) oraz - poza reformą szkolnictwa - najmłodsi respondenci (do 24 roku życia). Zainteresowanie ludzi młodych zmianami w systemie edukacji nie jest jednak duże - ich orientacja w tym względzie nie odbiega od przeciętnej. Wyraźniej wyższy jest odsetek osób zorientowanych w planowanych zmianach wśród młodzieży uczącej się (blisko połowa).

Spółeczno-demograficzne zróżnicowanie wiedzy o reformach systemowych znajduje odzwierciedlenie w układzie deklaracji elektoratów partyjnych. Zdecydowanie najlepiej poinformowani o każdej z reform są zwolennicy UW, najslabiej - sympatycy PSL.

Odczucia związane z wejściem w życie reform systemowych są zróżnicowane i niemal takie same w przypadku każdej z nich. Zbliżone odsetki badanych wiążą nadzieje z wprowadzeniem reform: systemu emerytalnego, służby zdrowia i szkolnictwa, co obawiają się zmian w tych dziedzinach (po ok. jednej czwartej). Mniej więcej jedna trzecia ankietowanych w przypadku każdej z nich deklaruje, że odczuwa tyle samo obaw, co nadziei.

Wraz ze zbliżaniem się terminu wejścia w życie reform systemowych zdaje się rosnać niepokój związany z ich realizacją. W ostatnim okresie wyraźnie nasiliły się obawy związane z reformą szkolnictwa. W stosunku do kwietnia '98 liczba osób z nadzieją oczekujących zmian w tej dziedzinie zmniejszyła się aż o 15 punktów procentowych.

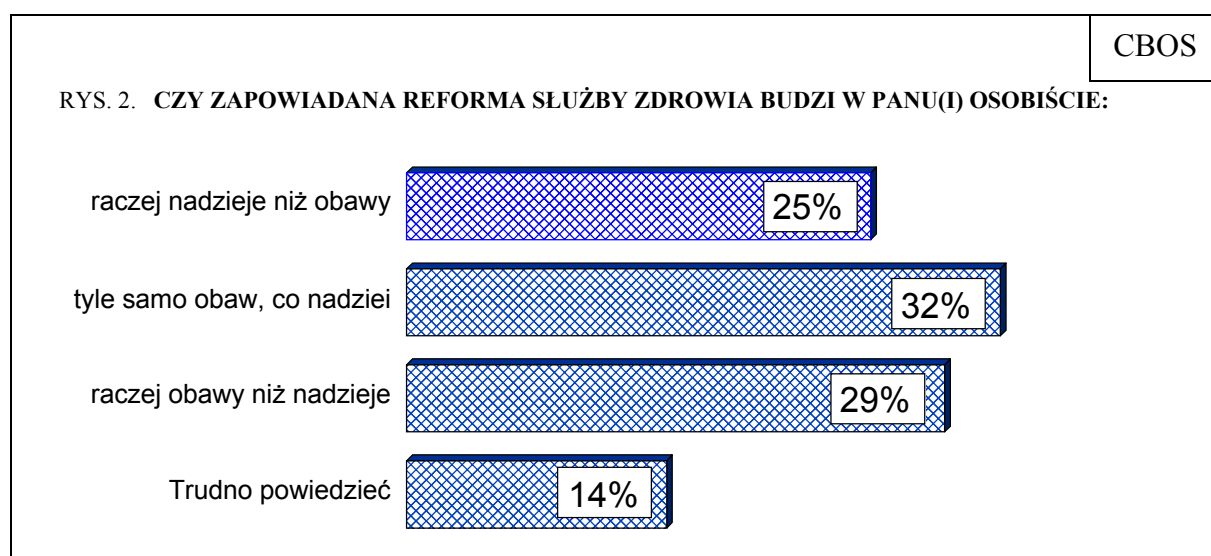
Tabela 6 w procentach

Czy zapowiadana reforma szkolnictwa, oświaty budzi w Panu(i) osobiście:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV '98	XI '98
- raczej nadzieje niż obawy	39	24
- tyle samo obaw, co nadziei	24	31
- raczej obawy niż nadzieje	11	24
Jest mi to obojętne	16	-
Trudno powiedzieć	10	21

Od czerwca '98 odsetek respondentów deklarujących, że reforma systemu emerytalnego budzi w nich nadzieje, zmalał o 7 punktów, w takim samym stopniu wzrósł odsetek osób mających obawy w tym względzie.

Tabela 7 w procentach

Czy zapowiadana reforma systemu emerytalnego budzi w Panu(i) osobiście:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI '98	XI '98
- raczej nadzieje niż obawy	31	24
- tyle samo obaw, co nadziei	31	33
- raczej obawy niż nadzieje	20	26
Trudno powiedzieć	18	17

Nadziejom związanym z wejściem w życie jednej z reform towarzyszą oczekiwania związane z realizacją pozostałych. Ci, którzy spodziewają się pozytywnych efektów reformy systemu emerytalnego, oczekują w znacznej mierze również poprawy funkcjonowania służby zdrowia i polepszenia sytuacji w szkolnictwie. Tak więc stosunek do każdej z reform jest w dużym stopniu wyrazem ogólnego nastawienia (także emocjonalnego) wobec zmian systemowych w ogóle. Określenie stosunku do każdej z reform poprzez wspólny wymiar nastawienia pro- lub antyreformatorskiego wynika, jak można sądzić, z niewielkiej „teoretycznej” wiedzy na temat planowanych rozwiązań i przede wszystkim braku wiedzy praktycznej. Rodzi to poczucie niepewności co do efektów każdej z reform. Podobnie jak w przypadku ocen skutków wejścia w życie reformy samorządowej, na oczekiwania związane z realizacją pozostałych wpływają w dużej mierze czynniki pozamerytoryczne, określone przez identyfikację polityczną badanych. Nadzieje przeważają zatem wśród osób deklarujących prawicowe poglądy polityczne i zwolenników rządu, natomiast obawy dominują wśród ankietowanych o orientacji lewicowej i przeciwników gabinetu Jerzego Buzka. Wśród elektoratów partyjnych z największym optymizmem oczekują zmian sympatycy UW, znacznie bardziej powściągliwi są potencjalni wyborcy AWS, choć również wśród nich budzą one częściej nadzieje niż niepokój. Obawy wynikające z wejścia w życie reform przeważają w elektoracie SLD.

Pewne, aczkolwiek nieduże zróżnicowanie stosunku do reform widoczne jest także w poszczególnych grupach społecznych. Stosunkowo najbardziej pozytywnie nastawieni do reformy emerytalnej są ci, którzy szczególnie na niej zyskają: osoby z wyższym wykształceniem, o wyższych miesięcznych dochodach *per capita* w rodzinie. Spośród grup społeczno-zawodowych pozytywne reakcje stosunkowo najwyraźniej dominują wśród kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników fizyczno-umysłowych oraz gospodyń domowych, natomiast obawy szczególnie często żywią rolnicy i pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Zapowiadana reforma służby zdrowia najczęściej budzi nadzieje wśród osób legitymujących się wyższym wykształceniem, lepiej sytuowanych, kadry kierowniczej i inteligencji. Ponadto z relatywnie dużym optymizmem oczekują zmian w tej dziedzinie uczniowie i studenci, bezrobotni, gospodynie domowe, natomiast największymi pesymistami

w tym względzie są pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz emeryci. Biorąc pod uwagę wiek, reforma służby zdrowia budzi najczęściej obaw wśród badanych mających od 55 do 64 lat.

Reformy systemu edukacji z nadzieją oczekują najczęściej pracownicy fizyczno-umysłowi, gospodynie domowe, uczniowie i studenci oraz generalnie ludzie młodzi - do 24 roku życia. Ze stosunkowo dużymi obawami natomiast przyjmują ją, raczej pozytywnie usposobieni do zmian w systemie emerytalnym i służbie zdrowia, ankietowani z wyższym wykształceniem.

Najważniejszy wniosek, jaki nasuwa się z analizy wyników badań, jest taki, że wciąż bardzo niewiele wiemy o reformach, mimo że trzy z nich wchodzi w życie już na początku przyszłego roku. Niewiedza bądź jedynie niewielka orientacja w planowanych zmianach uniemożliwia lub w najlepszym razie utrudnia ich rzetelną ocenę. Znikoma wiedza o reformach budzi niepewność co do ich skutków i powoduje, że społeczny stosunek do nich kształtuje się nie tyle na podstawie merytorycznej oceny ich założeń i zawartych w nich rozwiązań, ile przede wszystkim zaufania (bądź nieufności) do rządu i działań podejmowanych przez niego w celu uzdrowienia funkcjonowania państwa. W efekcie stosunek do reform w znacznej mierze określony jest według kryterium politycznego, a zbliżanie się terminu wprowadzenia reform w życie wiąże się ze wzrostem raczej niepokoju niż nadziei.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na rozwój gospodarczy Polski? 1 - Korzystnie; 2 - Niekorzystnie; 3 - Nie będzie miała istotnego wpływu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	13	18	19	1114
Płeć					
Mężczyźni	55	12	17	15	528
Kobiety	45	13	19	22	586
Wiek					
18-24 lat	57	11	19	13	159
25-34	54	13	18	15	196
35-44	49	16	24	12	217
45-54	51	17	15	17	227
55-64	54	9	17	21	121
65 lat i więcej	37	10	17	36	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	43	14	19	24	411
Miasto do 20 tys.	48	12	23	17	141
od 21 do 100 tys.	53	12	15	20	216
101-500 tys.	53	14	16	18	205
501 tys.i więcej mieszk.	61	12	22	5	141
Region					
Północny	62	12	8	19	126
Zachodni	43	16	24	17	124
Środkowozachodni	45	12	18	25	156
Środkowy	49	18	17	16	205
Wschodni	42	15	20	23	139
Południowo-wschodni	49	8	19	24	161
Południowo-zachodni	57	10	22	11	201
Wykształcenie					
Podstawowe	40	10	18	31	336
Zasadnicze zawodowe	43	17	20	19	310
Średnie	61	11	18	10	361
Wyższe	61	14	16	8	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	68	11	14	7	71
Prac.umysł.niż.szczębla	52	15	25	8	106
Pracownicy fiz.- umysł.	60	10	13	18	98
Robotnicy wykwalifikowani	53	15	20	13	98
Robotnicy niewykwalifik.	54	14	18	14	48
Rolnicy	24	21	28	27	65
Pracujący na własny rach.	37	18	33	12	52
Bierni zawodowo					
Renciści	44	13	13	30	150
Emeryci	41	10	18	30	206
Uczniowie i studenci	62	17	13	7	68
Bezrobotni	60	10	17	13	98
Gospodynie domowe i inni	55	10	22	14	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	50	19	22	10	115
sekt. państw./publicznym	54	13	19	14	118
sp. własc. pryw. i państwa	65	9	9	18	78
sekt. pryw. poza rolnict.	56	13	21	11	175
prywatnym gosp. rolnym	29	19	29	23	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	42	14	20	24	232
276 - 399	51	13	19	17	177
400 - 549	54	8	20	17	224
550 - 799	53	18	13	16	150
Powyżej 799 zł	67	11	15	7	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	40	16	22	22	297
Średnie	47	13	18	21	509
Dobre	64	9	15	12	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	52	13	14	21	62
Raz w tygodniu	50	12	17	21	595
Kilka razy w miesiącu	47	11	23	20	175
Kilka razy w roku	49	14	23	14	196
W ogóle nie uczestniczy	52	24	13	11	85
Poglądy polityczne					
Lewica	46	20	23	12	259
Centrum	51	14	20	14	272
Prawica	66	8	15	11	338
Trudno powiedzieć	30	11	17	41	245

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na skuteczność rozwiązywania problemów lokalnych? 1 - Korzystnie; 2 - Niekorzystnie; 3 - Nie będzie miała istotnego wpływu (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	12	13	19	1114
Płeć					
Mężczyźni	60	13	13	14	528
Kobiety	51	11	14	24	586
Wiek					
18-24 lat	58	9	17	16	159
25-34	62	12	12	14	196
35-44	63	12	11	15	217
45-54	56	17	13	15	227
55-64	60	8	15	17	121
65 lat i więcej	34	11	15	40	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	50	15	12	24	411
Miasto do 20 tys.	50	9	23	19	141
od 21 do 100 tys.	61	8	11	20	216
101-500 tys.	59	14	9	18	205
501 tys.i więcej mieszk.	63	11	17	8	141
Region					
Północny	63	16	4	16	126
Zachodni	53	13	22	12	124
Środkowozachodni	52	12	11	24	156
Środkowy	52	14	13	22	205
Wschodni	40	16	20	24	139
Południowo-wschodni	56	9	12	24	161
Południowo-zachodni	67	7	13	13	201
Wykształcenie					
Podstawowe	42	10	13	35	336
Zasadnicze zawodowe	52	18	13	17	310
Średnie	65	9	16	10	361
Wyższe	73	12	8	7	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	71	18	5	6	71
Prac.umysł.niż.szczebla	62	11	16	10	106
Pracownicy fiz.- umysł.	68	8	9	16	98
Robotnicy wykwalifikowani	45	23	16	16	98
Robotnicy niewykwalifik.	67	9	7	17	48
Rolnicy	42	25	11	22	65
Pracujący na własny rach.	53	14	25	9	52
Bierni zawodowo					
Renciści	47	10	11	31	150
Emeryci	44	10	17	29	206
Uczniowie i studenci	72	5	16	8	68
Bezrobotni	59	10	14	18	98
Gospodynie domowe i inni	64	8	8	19	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	58	21	9	12	115
sekt. państw./publicznym	58	14	13	15	118
sp. własc. pryw. i państwa	66	7	9	17	78
sekt. pryw. poza rolnict.	63	10	16	10	175
prywatnym gosp. rolnym	45	24	10	21	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	50	17	12	21	232
276 - 399	48	11	20	20	177
400 - 549	60	13	10	17	224
550 - 799	59	13	11	18	150
Powyżej 799 zł	71	9	12	8	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	46	17	16	21	297
Średnie	52	12	14	22	509
Dobre	69	8	10	13	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	50	12	13	26	62
Raz w tygodniu	55	13	11	20	595
Kilka razy w miesiącu	55	9	18	18	175
Kilka razy w roku	60	10	15	15	196
W ogóle nie uczestniczy	47	18	15	20	85
Poglądy polityczne					
Lewica	55	19	14	12	259
Centrum	53	15	16	16	272
Prawica	69	8	12	10	338
Trudno powiedzieć	38	8	11	44	245

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, reforma samorządowa korzystnie czy niekorzystnie wpłynie na rozwój demokracji w Polsce? 1 - Korzystnie; 2 - Niekorzystnie; 3 - Nie będzie miała istotnego wpływu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	11	18	25	1114
Płeć					
Mężczyźni	50	11	19	20	528
Kobiety	42	10	18	30	586
Wiek					
18-24 lat	46	13	19	22	159
25-34	52	14	14	20	196
35-44	49	9	23	20	217
45-54	48	13	18	21	227
55-64	43	10	20	27	121
65 lat i więcej	34	5	17	44	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	42	10	18	29	411
Miasto do 20 tys.	43	10	20	27	141
od 21 do 100 tys.	45	10	18	28	216
101-500 tys.	50	14	15	21	205
501 tys.i więcej mieszk.	53	10	23	14	141
Region					
Północny	47	9	15	30	126
Zachodni	48	10	24	18	124
Środkowozachodni	40	12	16	32	156
Środkowy	45	10	17	27	205
Wschodni	39	16	20	25	139
Południowo-wschodni	44	12	18	26	161
Południowo-zachodni	54	7	20	19	201
Wykształcenie					
Podstawowe	36	9	16	39	336
Zasadnicze zawodowe	44	13	20	22	310
Średnie	50	10	20	20	361
Wyższe	63	11	17	8	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	58	15	20	7	71
Prac. umysł. niż. szczebla	43	17	22	18	106
Pracownicy fiz.- umysł.	56	6	14	24	98
Robotnicy wykwalifikowani	32	17	29	22	98
Robotnicy niewykwalifik.	41	14	13	31	48
Rolnicy	45	8	17	30	65
Pracujący na własny rach.	53	13	20	14	52
Bierni zawodowo					
Renciści	36	12	18	34	150
Emeryci	42	5	16	37	206
Uczniowie i studenci	52	11	22	15	68
Bezrobotni	55	10	17	18	98
Gospodynie domowe i inni	56	6	13	25	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	52	15	20	13	115
sekt. państw./publicznym	44	11	19	26	118
sp. własc. pryw. i państwa	47	13	20	20	78
sekt. pryw. poza rolnict.	47	14	21	19	175
prywatnym gosp. rolnym	48	8	17	27	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	40	16	19	25	232
276 - 399	49	6	18	27	177
400 - 549	46	10	18	25	224
550 - 799	45	17	17	21	150
Powyżej 799 zł	60	8	18	15	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	36	15	23	26	297
Średnie	43	11	18	29	509
Dobre	59	6	16	19	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	44	11	20	25	62
Raz w tygodniu	44	11	18	28	595
Kilka razy w miesiącu	45	8	22	25	175
Kilka razy w roku	52	10	18	20	196
W ogóle nie uczestniczy	46	17	17	21	85
Poglądy polityczne					
Lewica	51	15	20	14	259
Centrum	45	12	22	21	272
Prawica	55	9	16	20	338
Trudno powiedzieć	28	7	16	49	245

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przeprowadzenia reformy samorządowej zwiększą się czy też zmniejszą się nierówności w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami kraju? 1 - Zwiększą się; 2 - Zmniejszą się; 3 - Reforma samorządowa nie będzie miała istotnego wpływu

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	15	17	23	1114
Płeć					
Mężczyźni	52	15	15	18	528
Kobiety	40	15	18	27	586
Wiek					
18-24 lat	45	17	18	20	159
25-34	52	16	16	17	196
35-44	51	13	15	20	217
45-54	43	16	17	23	227
55-64	57	12	17	14	121
65 lat i więcej	29	13	19	39	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	40	13	17	30	411
Miasto do 20 tys.	50	13	19	18	141
od 21 do 100 tys.	49	17	13	20	216
101-500 tys.	50	15	16	19	205
501 tys. i więcej mieszk.	45	18	20	16	141
Region					
Północny	49	11	19	22	126
Zachodni	34	13	29	24	124
Środkowozachodni	48	14	14	24	156
Środkowy	39	17	16	29	205
Wschodni	45	15	17	23	139
Południowo-wschodni	51	15	13	23	161
Południowo-zachodni	52	18	15	15	201
Wykształcenie					
Podstawowe	33	12	17	38	336
Zasadnicze zawodowe	49	16	18	18	310
Średnie	51	16	17	16	361
Wyższe	54	18	14	13	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	54	19	15	12	71
Prac. umysł. niż. szczebla	50	19	16	15	106
Pracownicy fiz.- umysł.	54	11	17	19	98
Robotnicy wykwalifikowani	47	20	18	14	98
Robotnicy niewykwalifik.	46	13	18	23	48
Rolnicy	40	12	15	32	65
Pracujący na własny rach.	53	7	20	20	52
Bierni zawodowo					
Renciści	42	10	15	33	150
Emeryci	37	15	19	30	206
Uczniowie i studenci	58	15	16	11	68
Bezrobotni	35	18	20	27	98
Gospodynie domowe i inni	52	18	10	20	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	48	14	20	18	115
sekt. państw., publicznym	49	17	22	13	118
sp. własc. pryw. i państwa	45	21	12	22	78
sekt. pryw. poza rolnict.	57	13	15	16	175
prywatnym gosp. rolnym	43	14	14	29	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	40	12	18	29	232
276 - 399	41	20	18	22	177
400 - 549	47	18	16	20	224
550 - 799	52	11	20	18	150
Powyżej 799 zł	49	18	17	16	145
Ocena własnych war. mater.					
Źle	42	12	17	28	297
Średnie	45	16	16	24	509
Dobre	50	16	17	17	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	12	30	23	62
Raz w tygodniu	46	15	13	26	595
Kilka razy w miesiącu	44	12	24	20	175
Kilka razy w roku	48	17	19	16	196
W ogóle nie uczestniczy	53	15	12	20	85
Poglądy polityczne					
Lewica	51	16	20	12	259
Centrum	46	18	20	16	272
Prawica	53	18	13	16	338
Trudno powiedzieć	28	5	15	52	245

Tabela 5. Czy zapowiadana reforma systemu emerytalnego budzi w Panu(i) osobiście:
1 - raczej nadzieje niż obawy; 2 - tyle samo obaw, co nadziei; 3 - raczej obawy niż nadzieje

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	33	26	17	1114
Płeć					
Mężczyźni	25	33	26	16	528
Kobiety	22	34	26	18	586
Wiek					
18-24 lat	25	37	22	17	159
25-34	26	30	27	17	196
35-44	25	41	24	10	217
45-54	26	36	30	8	227
55-64	19	30	28	23	121
65 lat i więcej	20	23	27	30	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	31	27	21	411
Miasto do 20 tys.	19	38	29	14	141
od 21 do 100 tys.	22	36	25	17	216
101-500 tys.	30	34	24	12	205
501 tys. i więcej mieszk.	27	31	28	14	141
Region					
Północny	23	34	22	21	126
Zachodni	22	37	28	13	124
Środkowozachodni	26	24	27	23	156
Środkowy	26	25	34	15	205
Wschodni	15	46	24	15	139
Południowo-wschodni	18	37	23	22	161
Południowo-zachodni	32	34	24	11	201
Wykształcenie					
Podstawowe	21	28	23	28	336
Zasadnicze zawodowe	20	36	30	15	310
Średnie	26	34	29	11	361
Wyższe	37	39	19	5	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	30	40	23	7	71
Prac. umysł. niż. szczebla	22	33	37	8	106
Pracownicy fiz.- umysł.	34	29	21	16	98
Robotnicy wykwalifikowani	22	34	31	12	98
Robotnicy niewykwalifik.	14	39	32	16	48
Rolnicy	12	30	46	12	65
Pracujący na własny rach.	27	34	24	15	52
Bierni zawodowo					
Renciści	18	31	23	29	150
Emeryci	22	26	28	24	206
Uczniowie i studenci	27	45	13	15	68
Bezrobotni	27	41	21	11	98
Gospodynie domowe i inni	34	36	15	15	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	21	37	34	9	115
sekt. państw./publicznym	25	36	31	8	118
sp. własc. pryw. i państwa	22	36	29	13	78
sekt. pryw. poza rolnict.	29	33	23	15	175
prywatnym gosp. rolnym	11	28	47	14	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	19	35	29	17	232
276 - 399	22	36	28	14	177
400 - 549	23	32	30	15	224
550 - 799	30	32	22	16	150
Powyżej 799 zł	32	39	18	11	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	32	34	13	297
Średnie	21	34	25	20	509
Dobre	31	33	22	15	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	20	38	20	62
Raz w tygodniu	22	39	23	17	595
Kilka razy w miesiącu	25	31	27	16	175
Kilka razy w roku	29	29	26	16	196
W ogóle nie uczestniczy	24	17	41	18	85
Poglądy polityczne					
Lewica	24	34	33	10	259
Centrum	20	35	28	17	272
Prawica	34	35	20	11	338
Trudno powiedzieć	14	28	27	31	245

Tabela 6. Czy zapowiadana reforma **służby zdrowia** budzi w Panu(i) osobiście:
1 - raczej nadzieje niż obawy; 2 - tyle samo obaw, co nadziei; 3 - raczej obawy niż nadzieje

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	32	29	14	1114
Płeć					
Mężczyźni	26	34	27	13	528
Kobiety	24	30	31	15	586
Wiek					
18-24 lat	31	37	17	14	159
25-34	27	31	28	14	196
35-44	25	36	26	13	217
45-54	27	36	31	6	227
55-64	20	26	40	14	121
65 lat i więcej	17	24	33	26	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	31	28	17	411
Miasto do 20 tys.	22	37	28	13	141
od 21 do 100 tys.	20	34	30	16	216
101-500 tys.	33	32	25	10	205
501 tys.i więcej mieszk.	25	29	36	10	141
Region					
Północny	24	36	22	18	126
Zachodni	14	46	31	9	124
Środkowozachodni	26	25	27	21	156
Środkowy	29	25	37	9	205
Wschodni	18	40	24	18	139
Południowo-wschodni	22	35	28	16	161
Południowo-zachodni	34	27	28	11	201
Wykształcenie					
Podstawowe	22	30	25	22	336
Zasadnicze zawodowe	24	36	29	12	310
Średnie	25	32	32	10	361
Wyższe	38	25	29	8	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	37	21	29	13	71
Prac. umysł. niż. szczebla	24	32	39	5	106
Pracownicy fiz.- umysł.	27	30	27	16	98
Robotnicy wykwalifikowani	26	32	30	12	98
Robotnicy niewykwalifik.	16	46	28	10	48
Rolnicy	18	34	33	15	65
Pracujący na własny rach.	20	41	26	13	52
Bierni zawodowo					
Renciści	17	33	32	18	150
Emeryci	20	26	36	18	206
Uczniowie i studenci	40	35	6	18	68
Bezrobotni	33	37	23	6	98
Gospodynie domowe i inni	34	40	12	14	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	20	29	42	8	115
sekt. państw./publicznym	24	34	30	11	118
sp. własc. pryw. i państwa	25	37	24	13	78
sekt. pryw. poza rolnict.	33	31	24	12	175
prywatnym gosp. rolnym	17	31	37	15	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	24	33	29	14	232
276 - 399	26	35	30	9	177
400 - 549	23	30	34	13	224
550 - 799	34	29	27	10	150
Powyżej 799 zł	30	31	29	10	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	33	33	13	297
Średnie	23	32	29	16	509
Dobre	33	30	24	13	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	20	36	18	62
Raz w tygodniu	24	36	27	13	595
Kilka razy w miesiącu	28	31	29	12	175
Kilka razy w roku	27	34	25	15	196
W ogóle nie uczestniczy	21	16	42	21	85
Poglądy polityczne					
Lewica	23	31	38	8	259
Centrum	24	34	26	16	272
Prawica	33	33	25	9	338
Trudno powiedzieć	16	30	28	26	245

Tabela 7. Czy zapowiadana reforma **szkolnictwa, oświaty** budzi w Panu(i) osobiście:
1 - raczej nadzieje niż obawy; 2 - tyle samo obaw, co nadziei; 3 - raczej obawy niż nadzieje

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	31	24	21	1114
Płeć					
Mężczyźni	25	33	24	18	528
Kobiety	23	29	25	24	586
Wiek					
18-24 lat	32	35	18	15	159
25-34	28	30	27	15	196
35-44	23	37	25	16	217
45-54	24	34	28	14	227
55-64	18	27	27	29	121
65 lat i więcej	20	20	20	40	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	29	24	22	411
Miasto do 20 tys.	24	34	22	20	141
od 21 do 100 tys.	21	33	26	20	216
101-500 tys.	27	29	25	19	205
501 tys.i więcej mieszk.	22	32	25	20	141
Region					
Północny	23	33	21	23	126
Zachodni	20	33	26	20	124
Środkowozachodni	22	26	26	27	156
Środkowy	26	24	31	19	205
Wschodni	16	41	22	21	139
Południowo-wschodni	26	33	20	21	161
Południowo-zachodni	32	28	23	17	201
Wykształcenie					
Podstawowe	20	26	19	35	336
Zasadnicze zawodowe	23	34	26	16	310
Średnie	29	33	23	15	361
Wyższe	24	29	38	9	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	22	33	37	9	71
Prac. umysł. niż. szczebla	21	36	27	16	106
Pracownicy fiz.- umysł.	35	25	21	19	98
Robotnicy wykwalifikowani	22	34	27	17	98
Robotnicy niewykwalifik.	12	44	31	12	48
Rolnicy	17	34	26	22	65
Pracujący na własny rach.	19	41	26	15	52
Bierni zawodowo					
Renciści	19	31	20	30	150
Emeryci	22	20	24	35	206
Uczniowie i studenci	38	29	20	13	68
Bezrobotni	30	35	26	10	98
Gospodynie domowe i inni	41	34	9	16	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	13	39	37	11	115
sekt. państw./publicznym	21	37	26	17	118
sp. własc. pryw. i państwa	23	37	20	19	78
sekt. pryw. poza rolnict.	30	30	27	13	175
prywatnym gosp. rolnym	18	32	29	21	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	27	30	23	20	232
276 - 399	27	34	25	13	177
400 - 549	19	32	27	22	224
550 - 799	32	25	23	20	150
Powyżej 799 zł	24	31	27	18	145
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	31	26	21	297
Średnie	23	32	23	22	509
Dobre	30	28	25	17	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	26	27	23	62
Raz w tygodniu	23	34	24	19	595
Kilka razy w miesiącu	23	32	23	22	175
Kilka razy w roku	32	25	21	22	196
W ogóle nie uczestniczy	18	18	38	26	85
Poglądy polityczne					
Lewica	25	28	30	18	259
Centrum	21	33	24	22	272
Prawica	32	33	22	13	338
Trudno powiedzieć	16	28	22	33	245